

Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak / Endelave Natur og Miljø

www.endelave-hav-og-dambrug-nej-tak.dk

endelavenaturogmiljo@gmail.com

Søndermølle 16, 8789 Endelave

CVR 36651350

Endelave 22. maj 2026

Til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Nævnenes Hus
Toldboden 2
8800 Viborg
Indsendt via Klageportalen

Klage over Kystdirektoratets dispensation til traktortræk 18. juli 2026 på matr.nr. 6k, Endelave By (Kystdir. J.nr. 2026 – 18620).

Foreningen Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak / Endelave Natur og Miljø påklager hermed Kystdirektoratets dispensation af 4. maj 2026 til ovennævnte traktortræk med klagefrist 1. juni.

Om Foreningen Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak / Endelave Natur og Miljø

Foreningen er lokal og har hjemsted på Endelave i Horsens kommune. Foreningens hovedformål er at fremme natur- og miljøbeskyttelse af Endelave og omgivende hav, herunder Natura 2000 område 56. Foreningen har CVR nr. 36651350. Vedtægterne fremgår af bilag 1 samt hjemmesiden. Som lokal forening oprettet med henblik på natur- og miljøbeskyttelse af Natura 2000 område 56 har vi en væsentlig interesse i afgørelsen og opfylder betingelserne for klageberettigelse.

Kystdirektoratets dispensationen

Kystdirektoratet har 4. maj 2026 meddelt dispensation til afholdelse af traktortræk 18. juli på/ved ansøgers campingarealer. Arealerne ligger direkte ud til kysten, Endelave Vildtreservat og Endelave By. Hele øen og omgivende vandområder er udpeget som Natura 2000 område og Ramsar fuglebeskyttelsesområde.

Det fremgår af Naturbeskyttelseslovens §65b at Kystdirektoratet kan meddele dispensation fra ændringer i tilstanden indenfor strandbeskyttelseslinien, idet undtagelsesbestemmelsen dog kun kan bruges i særlige tilfælde - der skal således foreligge særlige omstændigheder. Endelig er strandbeskyttelseszonen et af de lovområder, hvor reglerne håndhæves meget restriktivt. Det fremgår også af afgørelsens bilag 1, at Kystdirektoratet ifølge habitatbekendtgørelsen skal vurdere, om det ansøgte i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, før der kan gives dispensation.

Vi er uenige i Kystdirektoratets grundlag for at meddele dispensationen, idet vi mener, at grundlaget er for mangelfuldt og utilstrækkeligt til at vurdere om der sker en væsentlig påvirkning af Natura 2000 området og vi mener derfor, at afgørelsen bør ophæves. Det redegør vi for i klagepunkterne.

Vi anmoder samtidig om, at klagen får opsættende virkning.

Vi læser klagevejledningen således, at vi kan klage over både retlige og skønsmæssige spørgsmål (hensigtsmæssighed).

Ansøgers oplysninger

Af arrangørens ansøgning fremgår det, at der indenfor strandbeskyttelseszonen og ud mod kystlinien etableres 140 meter traktortrækbane samt etableres midlertidige faciliteter som toiletvogne og madboder. Endvidere, at opbygning påbegyndes torsdag den 16. juli og nedtagning og arealretablering forventes afsluttet 19. juli. Endelig, at der forventes 3-400 publikummer, at LandboUngdoms traktortræk-guidelines anvendes, samt at traktorer kommer fredag/lørdag d. 17/18. juli og afrejser lørdag/søndag 18/19.juli. Selve traktortrækket foregår om lørdagen.

De særlige omstændigheder for dispensationen fremgår ikke

Det fremgår som nævnt af Naturbeskyttelseslovens §65b at Kystdirektoratet kan meddele dispensation, men at undtagelsesbestemmelsen kun kan bruges under særlige omstændigheder samt at reglerne anvendes restriktivt. Hvilke særlige omstændigheder, der er lagt til grund, fremgår ikke af dispensationen. Det er væsentligt, at de særlige omstændigheder er tydeligt begrundet og beskrevet, da det dels er forudsætningen for dispensationen og dels præcedensdannende.

Vurdering i forbindelse med andre planer og projekter

Kystdirektoratet har fornyligt givet dispensation til en flerdages "Endelave musikfestival" på samme matrikel/nabomatrikel 27-30 august 2026. (J.nr. 2026-28857 af 26. feb 2026). jf. Habitatbekendtgørelsen skal det vurderes, om det ansøgte i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. Det fremgår imidlertid ikke af afgørelsen, at der er foretaget en reel vurdering af den samlede effekt af de 2 på hinanden følgende arrangementer på samme sted. Der er blot anført en standardsætning på side 4: *"Det er Kystdirektoratets vurdering, at det ansøgte ikke i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke Natura 2000-området væsentligt"*. Det er selvsagt af afgørende betydning om der afholdes flere på hinanden arrangementer i samme sårbare område. Vi vil gerne se dokumentation for, at der er foretaget en reel vurdering af de kumulative effekter af arrangementerne.

Terræninggrebet vil permanent ændre den nuværende tilstand

Der er en række krav til etablering af en traktortrækbane, som ikke fremgår af hverken ansøgning eller dispensation. Der anvendes meget tunge, specialbyggede traktorer, der typisk vejer fra 4,5 ton til helt op mod 10-12 ton for de største traktorer. Når hundredvis af tunge hestekræfter accelererer under voldsomt dæktryk, belastes og tryksammenpresses jorden under markant. Det kræver derfor stor modstandskraft i undergrunden for at undgå at traktorerne graver sig ned og en traktortrækbane kræver derfor betydelige ændringer af terrænet for at kunne anvendes. Banen skal bestå af hårdt stampet/komprimeret lerjord og undergrunden kompakteres grundigt, for at bære den ekstreme vægt. Det øverste lag der udlægges, skal bestå af "skarpt" sand, for at give dækkene det rette bid. Ingen af disse forhold er tilstede på arealet og skal derfor aktivt tilføres forud for trækket. Der er altså tale om betydelige ændringer af terræn og anvendelse indenfor strandbeskyttelseslinien for at arrangementet kan gennemføres.

Da arealet er gammel strandeng, har det et meget stort indhold af organisk materiale og er som udgangspunkt helt uegnet til formålet. Fjernelse af organisk materiale, tilførsel og bearbejdning af det tilførte materiale samt den efterfølgende "retablering" er helt ubeskrevet. Det synes også helt urealistisk, at alt dette kan nås indenfor den angivne 3-dages tidsramme. Samlet må det siges, at være en betydelig og ubeskrevet ændring af det eksisterende terræn i strandbeskyttelseszonen direkte ud til

kysten og det er efter vores opfattelse højst tvivlsomt, om arealet overhovedet kan reableres til sin tidligere tilstand. Vi mener således, at traktortræk-indgrebet vil ændre arealets nuværende tilstand permanent og dermed ikke er foreneligt med dispensation for strandbeskyttelseszonen.

Vurdering af habitatnaturtype ”Strandvold med flerårige planter” (1220)

Der er blot 11 meter fra traktortræk-matriklen til habitatnaturtypen ”Strandvold med flerårige planter” som pt. er i god tilstand. Med 400 traktor-træk besøgende plus deltagerne, kan det forventes, at folk løbende – og efter en del øl - lige skal ned til vandet og kigge udsigt -og urinere på strandvolden, der således kvælstofberiges. Ikke kun under selve trækket, men gennem hele weekenden hvor arrangementet løber af stablen. Det er adfærd, som de etablerede toiletfaciliteter ikke kan sikre imod. Endvidere vil en hel del gratister komme til at stå på strandvolden og kigge ind på trækket. Det er derfor forventeligt, at den habitatbeskyttede strandvold efter arrangementet vil være i en nedslidt, tydelig kvælstofberiget og mindre god tilstand. Vi mener derfor ikke, at det kan afvises, at habitatnaturtypen skades af arrangementet. Samme problem vil ses ved den efterfølgende Musikfestival, hvor strandvolden udsættes for yderligere slid og kvælstofbelastning fra gratister og betalende gæster. Dette er et faktum, der bl.a. er dokumenteret ved den nylige sag om Tisvildeleje Musikfestival (se afnit om kumulerede effekter).

Bilag IV arter og arter på udpegningsgrundlaget

Det fremgår af dispensationens bilag 1 ”lovgrundlag”, at *Kystdirektoratet er forpligtet til at varetage beskyttelseshensyn til arter på habitatdirektivets bilag IV over alt i landet, det vil sige uanset om de forekommer inden for et af de udpegede Natura 2000-områder eller udenfor. Der kan ikke gives dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for de pågældende dyrearter eller ødelægge de pågældende plantearter.* Vi mener også, at det fremgår af Habitatdirektivet og den danske Habitatbekendtgørelse, at der også skal tages stilling til arter listet på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag, som bl.a. også omfatter Spættet sæl.

I dispensationen nævnes, at der i databasen arter.dk i 10x10 km kvadratet er registreret bilag IV arterne Springfrø, Marsvin, Strandtudse, Odder, Alm. delfin og to arter af flagermus. Bilag II arten Spættet sæl nævnes ikke, selv om den står på udpegningsgrundlaget. Der skrives endvidere: *at det ansøgte hverken påvirker søer, vandløb eller havet, hvorfor det vurderes ikke at have en negativ påvirkning på nogle af de nævnte padder eller vandlevende pattedyr.* Det er vi ikke enige i, idet vi mener, at der er potentielle og uafklarede konflikter mht. Strandtudse, Marsvin, Spættet sæl og flagermus.

1. **Strandtudse.** Strandtudse er registreret på Endelave ynglende i vandhuller få hundrede meter øst for traktorarealet. Om dagen raster de voksne individer i selvgravede huler på strandenge eller strandengslignende arealer med kort græs. De skifter ofte fødesøgningsområde og er en relativ mobil art. Vi mener ikke, at det på forhånd kan udelukkes, at arten findes på eller i nærområdet af traktortræk-pladsen.
2. **Marsvin** står både på Habitatdirektivets bilag IV og på udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 52, der omfatter Endelave og omgivende hav. Havet omkring Endelave er kerneområde for Marsvin. De yngler i området og ses ofte fouragerende langs øens kyster. Marsvinebestanden overvåges under NOVANA-programmet og efter at Marsvin i mange år har ligget på 42.000 individer, har de seneste tællinger i 2020 og 2022 vist, at bestanden er reduceret til

14.000 individer. Den drastiske reduktion af marsvinebestanden skyldes primært et alvorligt pres på havmiljøet, herunder bifangst i fiskegarn, iltmangel, mangel på føde og støj fra både, havnære kilder mm. Ifølge forskere fra Aarhus Universitet er situationen så alvorlig, at bestanden nu vurderes som truet i de indre danske farvande. Det nævnes eksplicit, at støj og forstyrrelser påvirker marsvinebestanden negativt og man anbefaler bl.a. støjreduktion fra skibe. <https://dce.au.dk/aktuelt/nyheder/nyhed/artikel/marsvinebestanden-i-danmark-truet-behov-for-saerlige-omraader-med-fartgraenser-for-skibe>.

Det skal bemærkes, at det i forvejen er forbudt at sejle med vandscooter, jetski, vandski mm. i Natura 2000 området pga støj og forstyrrelser.

Marsvin føder unger fra april til oktober med højdepunkt i juni-juli. Marsvineunger er fuldstændigt afhængige af deres mor i de første 10-11 levemåneder, hvor de dier og langsomt skal lære at klare sig selv. Marsvin er i hele denne periode følsomme over for støj og forstyrrelser, bl.a. har forskning påvist at lyde får marsvinet til at stoppe fødesøgning. Marsvin har høj energiomsætning og jager døgnet rundt, hvor de fanger op mod 500 småfisk pr. time. Forskerne har konkluderet at selv mindre forstyrrelse, som reducerer indtag af føde med 10%, kan medføre manglende ynglesucces. Da Marsvin som bilag IV art er gået stærkt tilbage, foreskriver EU reglerne, at der ikke kan tillades aktiviteter, der kan have negativ indflydelse på bestanden. Det er påvist, at selv lave støj niveauer påvirker marsvin mere end 70 km borte. Der er derfor risiko for, at marsvin forstyrres og forlade deres vigtige fødesøgningsområder. Danmark er forpligtet til at sikre at marsvin ikke påvirkes negativt, uanset om de er i et Natura 2000 område eller udenfor.

Vi mener, at et voldsomt støjende traktortræk-arrangement direkte på kysten - hvor vandfladen bidrager kraftigt til støjdbredelsen - strider mod beskyttelsen af den reducerede og nu truede bestand af Marsvin. Vi mener ikke, at det kan udelukkes, at arten påvirkes negativt eller skades af arrangementet.

3. **Spættet sæl** er en bilag II-art. Spættet sæl er ligesom Marsvin på udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 52. Efter vores opfattelse stiller EU's habitatdirektiv og den danske habitatbekendtgørelse krav om, at der skal tages stilling til, hvordan et projekt påvirker arter på udpegningsgrundlaget, altså også Spættet sæl, som dispensationen ikke medtager. Sælreservatet Møllegrund ved Endelave har Kattegats største ynglekoloni af Spættet sæl med flere hundrede individer og sæler ses dagligt fouragerende langs øens kyster, rastende på kystnære sten og strande og endog i/på havneområdet tæt ved. Selve sælreservatet ligger blot 3,4 km. fra traktor-træk lokaliteten (fig 1). Bestandsmonitoring viser, at bestanden af Spættet sæl i Kattegat er faldet de senere år pga. forskellige veldokumenterede presfaktorer, som miljøforringelse, tilgængeligheden af byttedyr og forstyrrelser, hvilket forårsager lavere fødselsrater (fig 2). For Spættet sæl er yngleperioden 1. maj til 15. juli. Ungen dier hos moderen i op til fem uger. I den periode jager hunnen en stor del af tiden for at kunne producere en meget fedtholdig mælk, som sikrer at ungen i gennemsnit vokser med op til et kilo pr. døgn. Ynglesucces er meget påvirkelig af støj. Forstyrrelser i ynglesæsonen kan betyde fravalg af ynglepladser, forringet ynglesucces, at ungerne mister kontakt med moderen eller at ungerne dør den første vinter, hvis ikke de har fået nok næring under die perioden. Endvidere kan forstyrrelser i fældeperiode 15. juli til 30. september, hvor sælerne er afhængige af at kunne ligge på land for at skifte pels, betyde øget energiforbrug og dermed lavere overlevelse på længere sigt.

Danmark bærer en særlig EU-forpligtelse til at beskytte den faldende bestand af Spættet sæl bl.a. Møllegrundens bestand og et støjarrangement som traktortræk vil bidrage til at forstyrre og forringe bestandens ynglesucces.

Vi mener, at et voldsomt støjende traktortræk-arrangement direkte på kysten -og hvor vandfladen bidrager kraftigt til støjudbredelsen - strider mod beskyttelsen af den faldende bestand af Spættet sæl på udpegningsgrundlaget. Vi mener ikke, at det kan udelukkes, at arten påvirkes negativt eller skades af arrangementet.

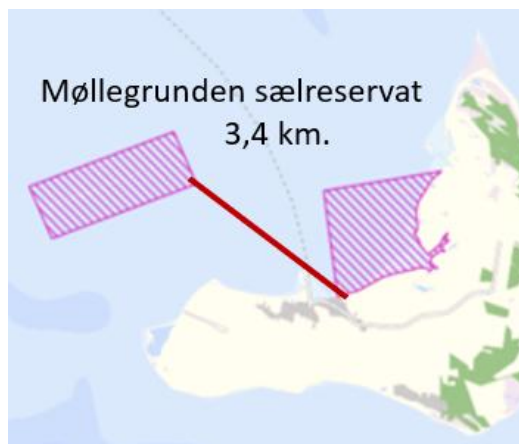

Fig. 1: Afstand fra Traktortræk til Sælreservat 3,4 km. Endvidere det beskyttede fuglereservat få meter fra traktorpladsen

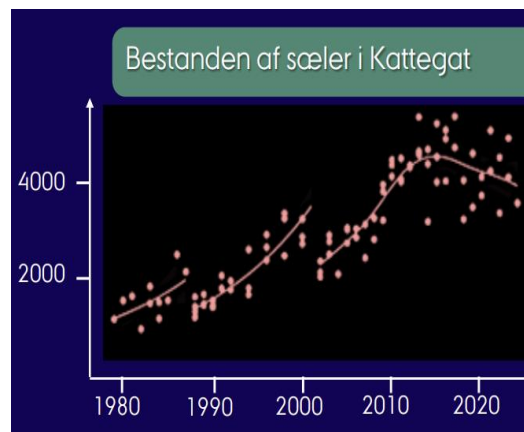

Fig 2: fald i sælbestanden i Kattegat, figur af Stiig Markager efter <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0326933#sec011>

4. **Flagermus** Alle flagermusarter i Danmark er opført på EU's habitatdirektivs bilag IV og er dermed strengt beskyttede. Det betyder bl.a. at deres yngle-, raste- og fourageringsområder ikke må ødelægges eller forringes.

Der er på den nationale database Arter.dk registreret to flagermus-arter indenfor/ved traktortrækmatiklen. Det vides med sikkerhed, at bygningerne ved traktorpladsen, samt træer på kanten af og omkransende traktorpladsen, er raste- yngle- og fødesøgningsområde for en større bestand af flagermus. Flagermus bruger ekkolokalisering til at fange deres bytte og deres meget fine og raffinerede høresans formodes at være i risiko for skade fra lyde ved selv lavt decibel niveau – også når de raster om dagen. Det er forskningsmæssigt veldokumenteret, at der i områder med støj findes mindre flagermusaktivitet end i områder uden.

Vi er uforstående overfor, at der ikke i dispensationen indgår en reel vurdering af arrangementets potentielle støjskader eller negative virkning på flagermusbestanden. Der er alene taget stilling til, om der nedrives bygninger eller fældes træer indenfor området.

Skønsmæssig vurdering af traktortræk i Natura 2000, Ramsarområde og landsbymiljø

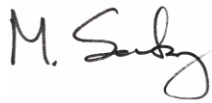
Afslutningsvis vil vi påpege den manglende hensigtsmæssighed af at gennemføre et sådant arrangement i et Natura 2000 og Ramsar-konventionsbeskyttet land- og vandområde. Udover EU og international beskyttelse er hele øen og vandområdet også udpeget i Kommuneplanen som både Grønt Danmarkskort og kort over Økologiske Forbindelser.

Arrangementet strider endvidere både mod øens og kommunens politisk godkendte Helhedsplan og kommunens nyligt politisk godkendte Strategisk-Fysiske Udviklingsplan for Endelave, hvis vision og fokus er udvikling af naturbaseret turisme, bæredygtighed og grønne turisttilbud, der harmonerer med øens naturbeskyttelsesstatus.

Endeligt vil arrangementet belaste færgekapacitet voldsomt med traktoroverførsler i en højsæson-weekend, belaste de smalle veje med gående turister gennem landsbyen og være til stor gene for højsæsonens mange turister og sommergæster, som kommer for naturen. Øen markedsfører sig som naturdestination, hvor man som få andre steder kan finde autentisk natur, bynære kyster samt fred og ro.

Arrangøren - en entreprenør, der på Endelave bl.a. har opkøbt Kroen Endelave og øens campingplads - ser traktortrækket som en udvikling af sine forretninger og Endelave som et sted, hvor alle typer af forlystelser og turisttilbud kan foregå. Det kan derfor forventes, at der fremover vil blive afholdt lignende arrangementer, der vil stride mod alt hvad øen er, nemlig en fredelig ø med en unik internationalt beskyttet natur, der skal skærmes mod uvedkommende og ødelæggende menneskelig aktiviteter.

På bestyrelsens vegne

Marianne Seeberg